

POLSKI NAUKOWY TYTUŁ PRASOWY



INDEX SCIENTIA CANNABIS

NR 3/2019

www.indexscientiacannabis.pl

ISSN 2544-171X



NIEINSTRUMENTALNE METODY WERYFIKACJI STANU ODURZENIA

ORAZ STOSOWANIE ART. 62A UOPN W ŚWIETLE PRAKTYKI

WYDAWANE
PRZEZ
STOWARZYSZENIE

**CANNABIS
HOUSE**
EKSPERYMENT SPOŁECZNY

SŁOWO OD REDAKTORA



Kilkusetna refleksja filozoficzna nad prawem jednoznacznie wskazuje, że nie ma zbrodni obojętnej moralnie. Każda powinna zostać potępiona. Narkomania, nie jest zbrodnią, ale jako jedna z najniebezpieczniejszych patologii społecznych wywołuje w społeczeństwie równie silne poczucie naruszania moralności, co zbrodnia.

Aktualne dyskusje po zalegalizowaniu marihuany w celach leczniczych w Polsce, dają asumpt do wniosku, że opinia społeczeństwa co do oceny moralności osób

użytkujących konopie w celach leczniczych nie jest jednolita. Choć może użytkownicy nie są wykluczani ze społeczeństwa, jak w przypadku popełnienia zbrodni, to jednak badania wskazują, że są potępiani moralnie a organy ścigania nie mają odpowiednich procedur postępowania w przypadkach stwierdzenia posiadania konopi przez pacjenta.

Co więcej, przepisy penalizujące czyny związane ze środkami odurzającymi są bezsprzecznie trudnymi do oceny będącej podstawą decyzji organu sądu podejrzanego o posiadanie czy handel środkami odurzającymi. Ten aspekt poruszany jest w pierwszym, prezentowanym poniżej artykule, *Umorzenia postępowania na podstawie art. 62a Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii*. Autorzy wskazują, że kwalifikacja czynu przestępnego w zakresie posiadania marihuany często uzależniona jest od opinii biegłego, bądź subiektywnej oceny sędziego. Brak w tych ocenach i wiedzy eksperckiej, a także jasnych procedur badań podejrzanego, które mogą ukazywać stopień zawinienia sprawcy, w przypadku gdy jego stanu chorobowego, bądź stopnia uzależnienia nie da się jednoznacznie oznaczyć. Te czynniki, jako elementarne powinny określać, czy czyn podejrzanego należy zakwalifikować jako czyn przestępny, lub czy istnieją przesłanki by skorzystać ze środków uniewinniających sprawcę, z uwagi na indywidualne okoliczności towarzyszące sprawcy w trakcie popełniania czynu.

W kolejnym artykule, *Nieinstrumentalne metody weryfikacji stanu odurzenia*, autorzy przybliżają czytelnikowi wiedzę specjalistyczną o metodach i sposobach weryfikacji wpływu środka odurzającego u osób podejrzanych o zażycie narkotyku. Wiedza ta stanowi przydatne narzędzie, które może być wykorzystywane zarówno przez osoby sprawujące oficjalne czynności jak i przez osoby najbliższe.

Żywię nadzieję, że obie publikacje przyczynią się do zwiększenia społecznej świadomości w zakresie nauk konopnych.

Piotr Grzegorzczak¹

1) Członek Rady Naukowej Stowarzyszenia Cannabis House, Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego i Kryminalistyki Uniwersytetu Łódzkiego, Pozaetatowy Członek Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Łodzi, Członek Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego.

Czasopismo **INDEX SCIENTIA CANNABIS**

WYDAWCA: Stowarzyszenie Cannabis House
91 – 371 Łódź, ul. 11-go Listopada 61 / 29
e-mail: info@cannabishouse.eu

REDAKTOR NACZELNY: dr Piotr Grzegorzczak
ZESPÓŁ REDAKCYJNY: dr Anna Tomza , Artur
Brylikowski , Łukasz Szymborski

Aleksandra Czaja¹
Piotr Grzegorzczak²

**“Praktyczne problemy
związane ze stosowaniem instytucji umorzenia postępowania
na podstawie art. 62a Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii”**

Streszczenie: Zjawisko narkomanii znane już było w starożytności. Również w Polsce to zjawisko znane jest od wieków. Pojęcie narkomanii zostało unormowane prawnie w ustawie z dnia 31 stycznia 1985 roku o zapobieganiu narkomanii. Od tego czasu była wielokrotnie zmieniana. Obecnie obowiązuje Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii. W tej ustawie dodano artykuł, który umożliwia umorzenie postępowania, oskarżonemu, który posiadał substancje zakazane. Aby do tego doszło musi spełniać on określone przesłanki. Na podstawie badań statystycznych ukazano jak w praktyce stosowany jest art 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz jakie są problemy z prawidłową kwalifikacją prawną czynów określonych w tym artykule. Okazuje się, że umorzenie postępowania na podstawie art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii kształtuje się na poziomie kilkunastu procent wszystkich spraw o posiadanie.

Abstract: The phenomenon of drug addiction was already known in Antiquity. In Poland it has also been known for ages. The notion of drug addiction was legally established in the act issued in January 1985 regarding the prevention of drug addiction. Since that time it has been changed several times. Nowadays, the binding statute constitutes the act issued on 29 July 2005 concerning drug addiction. In this very act an article which enabled quashing of the proceedings to an accused who had illegal substances in a possession was added. In order to achieve this previously mentioned quashing certain conditions must be met by a defendant. On the grounds of statistical analysis it is presented how the 62a article of the drug addiction prevention act is used in practice and how problematic it may be to apply proper crime classification of the actions mentioned in this article. It can be concluded that quashing of the proceedings based on article 62a of the act of drug addiction prevention is on the level of a dozen or so percent of all cases regarding possession of illegal substances.

Wstęp.

Narkomania jest zjawiskiem społecznym, które towarzyszy człowiekowi od wieków. W starożytności narkotyki były wykorzystywane w celach medycznych lub podczas świątych obrzędów. Z biegiem czasu stały się powszechnie dostępne. Są to zarówno środki pochodzenia naturalnego, jak i środki syntetyczne. W Polsce zjawisko narkomanii stało się ogromnym problemem społecznym w latach 80 XX wieku. Przeciwdziałając skutkom używania narkotyków, Państwo zaczęło przyjmować różne akty prawne, w tym międzynarodowe, które miały przeciwdziałać narkomanii. Takim dokumentem była konwencja o środkach odurzających z 1961r. oraz konwencja o substancjach psychotropowych przyjęta 21 lutego 1971r. Ta druga w znaczny sposób rozszerzyła kontrolę nad narkotykami. Pod koniec lat osiemdziesiątych została uzupełniona Konwencją Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami

¹ Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego.

² Doktor nauk prawnych, członek Rady Naukowej Stowarzyszenia Cannabis House, adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego i Kryminalistyki Uniwersytetu Łódzkiego, Pozaetatowy Członek Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Łodzi, Członek Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego.

odurzającymi i substancjami psychotropowymi. Następnie w dniu 27 listopada 2010 r. weszła w życie Ustawa z dnia 8 października 2010r. o zmianie Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Aktualnie obowiązującą ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. 09 grudnia 2011r., weszła w życie Ustawa z dnia 01 kwietnia 2011r. o zmianie Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw. Wprowadziła ona tzw. oportunistyczny ścigania. Miała na celu zrezygnowanie z karania osób posiadających narkotyki na własny użytek. Wzmacniała ona również przepisy, które pozwoliły na leczenie osób uzależnionych. Ustawa dokładnie reguluje, w jakiej sytuacji może zostać zastosowany oportunistyczny ścigania, i jakie przesłanki muszą zostać spełnione, aby umorzono postępowanie na podstawie art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

1. Problem prawidłowej kwalifikacji prawnej czynów określonych w art. 62a u.p.n.

Art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii określa na jakiej podstawie można umorzyć postępowanie karne wobec sprawcy podejrzanego lub oskarżonego o posiadanie środków odurzających oraz środków psychotropowych. Jednak przeciwnie do art 17 §1 k.p.k. art. 62a nie zawiera katalogu negatywnych przesłanek umorzenia postępowania karnego. Zamiast tego, ustawodawca wprowadza trzy przesłanki, które pozwalają na podjęcie takiej decyzji. Do umorzenia postępowania na podstawie art. 62a muszą one zostać spełnione łącznie, tj. po pierwsze, sprawca musi posiadać narkotyki w nieznacznej ilości, po drugie, są one przeznaczone na własny użytek, i po trzecie orzeczenie kary dla sprawcy byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnionego czynu z uwagi na jego małą szkodliwość społeczną.

Pierwszy problem praktyczny pojawia się już przy samym zwrocie „nieznaczna ilość środka odurzającego albo substancji psychotropowej”, gdyż ustawodawca nie określił dokładnie, co to znaczy „nieznaczna ilość środka odurzającego lub substancji psychotropowej”. Ustawodawca zrezygnował, na etapie konstruowania tego przepisu, z wysiłku związanego z ilościowym określeniem, np. w załączniku ustawy, wartości nieznacznych, to przy tak zróżnicowanym oraz zmieniającym się katalogu środków odurzających i substancji psychotropowych, wydaje się, że wybrał on jednak rozwiązanie racjonalne³. Jeśli przyjąć, że posiadanie narkotyku identyfikuje się z reguły już z jedną jego porcją pozwalającą na odurzenie człowieka, to aby pozostać w zgodzie z tym stanowiskiem, trzeba konsekwentnie uznać, że „nieznaczna ilość” będzie ta, która stanowi mnożnik owej jednorazowej dawki przez codzienne spożycie, wynikające z charakteru używania danego środka odurzającego lub substancji psychotropowej⁴.

O posiadaniu narkotyku można mówić tylko wtedy, gdy sprawca dysponuje co najmniej jedną działką narkotyku. Ta może stanowić przypadek mniejszej wagi określony w art. 62 ust. 3 ustawy. Tak rozumiany zwrot posiadania można określić jako ilość środka odurzającego lub substancji psychotropowej nieznacznej ilości. Posiadanie więcej, niż jednej działki narkotyku może już w ocenie organów wyczerpywać znamiona przestępstwa z art. 62 ust. 1 Ustawy, przy czym w przypadku posiadania, na przykład dwóch lub trzech samodzielnych porcji narkotyku, choć nie będzie stanowiło to przypadku mniejszej wagi, wciąż jednak może być uznane za nieznaczną ilość tego środka. Przez działkę lub porcję narkotyku należy rozumieć taką ilość środka odurzającego lub substancji psychotropowej, która wystarczy do zażycia przez jedną osobę i wywołania u niej efektu typowego dla danej substancji lub środka. O ilości takiego środka lub substancji i jej zdolności do wywołania określonych efektów, w zachowaniu człowieka

³ A. Muszyńska, *Opinia w przedmiocie rządowego projektu o zmianie Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw*, (druk nr 3420), s. 4, www.sejm.gov.pl.

⁴ B. Wilamowska, *Komentarz do art. 62a*, w: P. Kładocznny (red.), B. Wilamowska, P. Kubaszewski, *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz do wybranych przepisów karnych*, Warszawa 2013, s. 95.

i funkcjonowaniu jego organizmu, wypowiadać musi się za każdym razem biegły, w składanej przez niego opinii. Dopiero weryfikacja opinii biegłych wraz z orzeczeniami wydawanymi na podstawie art. 62a ustawy pozwoli ustalić, kryteria i oceny, czy posiadana ilość narkotyku jest nieznaczna, czy też przekracza ów stopień⁵.

Dla przykładu warto podać ustalenia niektórych wyroków. W wyrokach Sądu Apelacyjnego w Warszawie, z dnia 18 kwietnia 2000r., sygn. II AKa 22/00 i Sądu Apelacyjnego w Lublinie, z dnia 29 września 2005r., sygn. II AKa 217/05 – przyjęto, że „nieznaczne” ilości to: do 10g marihuany, do 3g haszyszu, do 0,25g amfetaminy (Lex nr 1660004). Natomiast, w myśl postanowienia Sądu Najwyższego, z dnia 27 marca 2013r., sygn. III KK 423/12, karalne jest każde władczenie narkotykami, bez względu na cel, dla jakiego miałby być on przeznaczony, a więc także związany z jego użyciem lub zamiarem użycia (lex nr 1317943).

W doktrynie (Srogosz 2008, 372–373) wskazuje się, że o znacznej ilości środków odurzających i substancji psychotropowych może decydować:

- kryterium ilościowe, to jest waga określona w tonach, kilogramach, gramach lub porcjach;
- kryterium jakościowe, tzn. rodzaj środka odurzającego lub substancji psychotropowej, tu ma się na względzie właściwości uzależniające (narkotyki twarde i miękkie);
- kryterium jakościowo-ilościowe, tzn. wielkość dawki środka odurzającego lub substancji psychotropowej wystarczającej do jednorazowego odurzenia się co najmniej kilkudziesięciu osób;
- kryterium wartości rynkowej środka odurzającego lub substancji psychotropowej.

W praktyce, przy ustalaniu czy w konkretnej sprawie mamy do czynienia ze zwykłą, czy też ze znaczną ilością środków odurzających lub substancji psychotropowych, należy brać pod uwagę łącznie następujące kryteria:

- rodzaj środka odurzającego lub substancji psychotropowych (znaczenie ma tu podział na tzw. narkotyki „miękkie” i „twarde” – kokaina, heroina, amfetamina);
- masę środka odurzającego lub substancji psychotropowych;
- cel przeznaczenia (na użytek własny lub w celach dystrybucyjnych)⁶.

Z przesłanką „nieznacznej ilości” wiąże się kolejna przesłanka tj. posiadanie na własny użytek. Jednak ta przesłanka budzi kolejne wątpliwości interpretacyjne. Otóż, w praktyce stosuje się pewnego uproszczenia, to znaczy: w przypadku posiadania przez sprawcę nieznacznych ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych, jeżeli brak jest dowodów wskazujących na przeznaczenie na cele handlowe, przyjmuje się niejako *a priori*, że celem tym jest po prostu własny użytek. Tymczasem ustalenie występowania tej przesłanki wymaga określenia charakteru używania środka odurzającego lub substancji psychotropowej (tj. częstotliwości spożywania narkotyku i wielkości konsumowanej jednorazowej dawki) oraz ich rodzaju. Nietrudno przecież wnioskować, że im wyższy stopień uzależnienia sprawcy, tym wyższe jego „zapotrzebowanie” na środek odurzający lub substancję psychotropową i tym większa ilość narkotyku przeznaczona będzie na własny użytek⁷.

Spełnienie przesłanki posiadania „na własny użytek” następuje najczęściej, gdy określone ilości substancji zostaną ujawnione przy zatrzymaniu sprawcy. Oczywiście nigdy nie da się wykluczyć ze

⁵ Ł. Chojniak, Umorzenie postępowania na podstawie art. 62a Ustawy z dnia 29 lipca 2005r., o przeciwdziałaniu narkomanii – wybrane uwagi

⁶ M. Błoński, *Wybrane problemy praktyczne w orzekaniu w przedmiocie przestępczości narkotykowej*, Łódź 2016, s. 155-156.

⁷ A. Muszyńska, K. Łuczarski, *Umorzenie postępowania karnego według art. 62a Ustawy z 2005r o przeciwdziałaniu narkomanii*, Poznań 2016r., s. 141-142.

stuprocentową pewnością, czy osoba posiadająca 5g marihuany nie chce jej sprzedawać, bo jednorazowo ją posiada przy sobie.

W związku z powyższym, przy ustalaniu czy przesłanki zachodzą, należy każdorazowo uwzględniać okoliczności ujawnione w sprawie, analizując dane z policyjnych rejestrów, z których może wynikać, czy zatrzymany sprawca miał kiedyś kontakty z narkotykami, jest dilerem, czy też zatrzymanie nastąpiło po raz pierwszy w związku z czynem z zakresu Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii⁸.

Kolejne przesłanki, o których mowa w art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii to okoliczności popełnienia czynu oraz stopień jego szkodliwości społecznej, a niecelowość orzeczenia kary przez ich pryzmat należy rozpatrywać łącznie. O ile dwie pierwsze przesłanki umorzenia postępowania karnego, na podstawie art. 62a Ustawy, mają charakter zobiektywizowany, o tyle ocena okoliczności popełnienia czynu i jego szkodliwości społecznej jest bardziej subiektywna. Odnośnie do okoliczności popełnienia czynu, w pierwszej kolejności należy rozpatrywać, czy jest to pierwsze naruszenie Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, czy kolejne. Nie jest trafnie wyrażone, w uzasadnieniu projektu Nowelizacji Ustawy, czy przez okoliczności popełnienia czynu należy przede wszystkim rozumieć zagrożenia dla dóbr prawnych osób trzecich. Przypadki posiadania środków odurzających lub substancji psychotropowych, w szkole, czy w innych instytucjach edukacyjnych, placówkach oświatowych, jednostkach wojskowych, w czasie imprez sportowych czy innych imprez masowych potencjalnie, zdaniem projektodawców, zawsze takie zagrożenie stwarzają. Dlatego w takich wypadkach stosowanie umorzenia na podstawie art. 62a Ustawy powinno być wyłączone. Nie zawsze do zażywania środków odurzających i substancji psychotropowych dochodzi w miejscach odosobnienia, a uznawanie za okoliczność obciążającą samego miejsca zażywania tych środków wydaje się nieporozumieniem⁹.

W literaturze przedmiotu wyrażono przy tej okazji pogląd, że pomimo fakultatywnego ujęcia analizowanej instytucji należy przyjąć, ze względów celowościowych, domniemanie jej obligatoryjnego charakteru. Pojawia się bowiem nieuchronnie pytanie o to, jaki cel materialnoprawny czy procesowy w razie spełnienia wszystkich przesłanek wymienionych w tym przepisie miałby towarzyszyć dalszemu postępowaniu¹⁰.

Taki punkt widzenia, zdaje się jednak nie uwzględniać, że obligatoryjność wyłącza zwykle jakąkolwiek merytoryczną decyzję, w zakresie zastosowania określonej konstrukcji prawnej. Wszak przerzuca całe ryzyko związane z jej podjęciem z organu na ustawodawcę. Skoro organ musi daną instytucję orzec, to jej celowość wymyka się spod jego kontroli. I w ten sposób, ona sama traci na znaczeniu. Stąd zapewne bierze się ów brak automatyzmu i przewaga indywidualnego podejścia, które gwarantuje realizację również innych celów prawa karnego (prewencja generalna, cele terapeutyczne), w tych przypadkach tzw. drobnego posiadania, które rzeczywiście na to zasługują¹¹, nie należy jednak zapominać, że do podjęcia decyzji o umorzeniu postępowania w trybie art 62a konieczne jest przeprowadzenie postępowania w zakresie ustalenia przesłanek będących podstawą tego umorzenia.

Na tle problemów orzeczniczych związanych z narkomanią pojawiają się również praktyczne, takie jak prawidłowa kwalifikacja czynów.

Niezwykle trudnym zagadnieniem jest prawidłowe zakwalifikowanie zachowania oskarżonego. Dochodzi czasem do sytuacji, gdy prokurator zarzucił udzielenie małoletniemu 3 gram marihuany, zaś na

⁸ M. Błoński, *Ibidem*, s. 158.

⁹ Ł. Chojniak, *Umorzenie postępowania na podstawie...* ibidem

¹⁰ P. Gensikowski, *Materialnoprawne ujęcie przesłanek instytucji przewidzianej w art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*, Sandomierz 2015, s. 99

¹¹ A. Muszyńska, K. Łucarz, *Umorzenie postępowania...*, ibidem, s. 143

rozprawie oskarżony składa wyjaśnienia, w których przyznaje się do zarzucanego czynu, lecz wskazuje, że udzielał także w okresie wcześniejszym, środek odurzający, również osobom dorosłym podając określone ich wartości. W takiej sytuacji można przyjąć, że zasadne byłoby skazanie oskarżonego tylko ściśle w granicach skargi, zaś w pozostałym zakresie prokurator powinien przeprowadzić odrębne postępowanie dowodowe i skierować ewentualnie nowy akt oskarżenia. Chyba, że zaistnieją warunki z art. 398 § 1 k.p.k. Wydaje się jednak, że w powyższym przypadku, nie dochodzi do wyjścia poza granice oskarżenia. Jeżeli z ustaleń w sprawie wynika, że zasadne jest zakwalifikowanie zachowania oskarżonego w warunkach czynu ciągłego, to sąd orzeka w granicach skargi, zmieniając czas i miejsce zdarzenia.

Trzeba zwrócić także uwagę na okoliczność, że jeżeli osoba oskarżona o udzielanie środków odurzających lub substancji psychotropowych, udzielała tych substancji osobie małoletniej, która w tym czasie uzyskała pełnoletność, wówczas brakuje podstaw do przypisania odpowiedzialności wyłącznie z art. 59 ust. 2 Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 12 k.k., przez cały okres działalności. Popelnienie czynu ciągłego to czas od pierwszego do ostatniego zachowania, które składało się na ten czyn. W związku z tym, jeżeli osoba, która nabywała narkotyki, była tylko przez pewien czas osobą małoletnią, a później w trakcie tego czynu stała się osobą pełnoletnią, wówczas sąd musi dokonać odpowiednich ustaleń, które pozwolą na zakwalifikowanie zachowań oskarżonego z art. 59 ust. 2 u.p.n. i art. 59 ust. 1 u.p.n. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Przestępstwo z art. 59 ust. 2 u.p.n. jest przestępstwem umyślnym, a zatem dla przyjęcia odpowiedzialności karnej, wynikającej z tego przepisu, niezbędne jest ustalenie, że sprawca miał świadomość wszystkich jego znamion, w tym też małoletności osoby, której udzielił środka odurzającego lub substancji psychotropowej, co może wynikać z jego konkretnej wiedzy dotyczącej wieku nabywcy, ale też z szeregu okoliczności towarzyszących, np. wyglądu, znaczącej dysproporcji wieku, wspólnego zamieszkiwania, utrzymywania kontaktów towarzyskich, wspólnej nauki czy miejsca transakcji, jak chociażby na terenie szkoły¹².

Reasumując, przykład wyroku, który pokazuje problem prawidłowej kwalifikacji prawnej czynów określonych w art. 62a u.p.n., należy podać orzeczenie Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 27 stycznia 2014r. (II Ka 640/13).

W sprawie tej, Sąd I Instancji przypisał oskarżonemu, posiadanie 0,61g marihuany, jednakże wartość określono wraz z opakowaniem. Należy podkreślić, że waga opakowania w tym wypadku stanowiła połowę przyjętej wagi narkotyków, a wartość bez opakowania wynosiła 0,283g. W tym przypadku Sąd popełnił błąd w ustaleniu stanu faktycznego. Taka ilość narkotyku może być typowa do jednorazowego użycia i odurzenia się jednej osoby (w celach innych niż medyczne – Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii, art. 62 ust. 1). Sąd Rejonowy w Siedlcach uznał oskarżonego za winnego dokonania zarzucanego mu czynu, wyczerpującego dyspozycję art. 62 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii i za to wymierzył oskarżonemu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. i art. 70 § 2 k.k. warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 3 lata, oddając oskarżonego na podstawie art. 73 § 2 k.k. w okresie próby pod dozór kuratora; ponadto (na podstawie art. 71 § 1 k.k.) zasądził wobec oskarżonego grzywnę w rozmiarze 30 stawek dziennych w wysokości jednej stawki dziennej 10 złotych, oraz na podstawie art. 44 § 2 k.k. i art. 70 ust. 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii przepadek na rzecz Skarbu Państwa suszu roślinnego wraz z opakowaniem, jednocześnie zarządził zniszczenie tegoż suszu. Na poczet grzywny sąd zaliczył okres rzeczywistego pozbawienia wolności. Oskarżony miał również zapłacić na rzecz Skarbu

¹² Wyrok SA w Katowicach z 4 marca 2010 r., II AKa 26/10, KZS 2010, Nr 6, poz. 53.

Państwa kwotę 60 zł oraz o częściowe pokrycie kosztów postępowania sądowego w kwocie 100 zł.

Apelację od wyroku złożył obrońca oskarżonego, w której zarzucał:

1) na zasadzie art. 438 pkt 2 k.p.k. obrazę przepisów postępowania mających wpływ na treść orzeczenia, tj.:

- art. 4, 7 i 424 § 1 pkt 1 kpk, przez dokonanie sprzecznej z zasadami prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego, z pominięciem istotnych okoliczności przemawiających na korzyść oskarżonego, a w szczególności:

1. bezzasadnej dyskwalifikacji wyjaśnień oskarżonego, który od początku ujawnił swoje związki z substancjami odurzającymi, nie kwestionował faktu zażywania, rodzaju środków oraz osób, z którymi je posiadał, równocześnie konsekwentnie kwestionując, iż znaleziona w radiowozie przez funkcjonariuszy torebka o wadze 0,61 grama marihuany jest jego;
2. kompletnie dowolnej ocenie zeznań funkcjonariuszy policji i obdarzenie ich pełną wiarą, w sytuacji kiedy świadkowie nie umieli wyjaśnić dlaczego nie przeprowadzili tak prozaicznego i akademickiego dowodu jak zabezpieczenie linii papilarnych na zabezpieczonej torebce i porównanie tych śladów z odciskami oskarżonego;
3. zastąpieniu ustaleń, który mogły być wywiedzione z istniejących dowodów - przypuszczeniami Sądu, sugestiami, co do prezentacji przez oskarżonych odpowiedniej do ich sytuacji procesowej wersji;
4. wreszcie zastąpienie przez Sąd dowodów wyłącznie spekulacjami intelektualnymi, które nie mogą stanowić samoistnej podstawy uznania winy i w konsekwencji skazania;

- art. 5 § 1 i 2 k.p.k. przez uwzględnienie wyłącznie okoliczności przemawiających na niekorzyść oskarżonego tak jak blankietowe zeznania świadków złożonych w ramach postępowania przygotowawczego, wyłącznie potwierdzonych na rozprawie przy zasłonięciu się niepamięcią w sytuacji kiedy oskarżony jest konsekwentny, neguje swoje sprawstwo i przedstawia całość zdarzenia związanego z jego zatrzymaniem. Obrońca zwrócił przy tym uwagę, iż Sąd I instancji pomija elementy ekskulpujące, a interpretacja dowodów dokonana zostaje mimo nie dających się usunąć wątpliwości na niekorzyść oskarżonego. Wbrew zasadzie in dubio pro reo Sąd uznał, że okoliczności sprawy zostały wyjaśnione i nie budzą wątpliwości. Zdaniem obrony pomimo przeprowadzenia dowodów pozostają w dalszym ciągu okoliczności niewyjaśnione.

2) na zasadzie art. 438 pkt 3 k.p.k. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia polegający na wadliwym ustaleniu, iż działanie oskarżonego wyczerpało dyspozycje przypisanego mu artykułu w sytuacji, kiedy brak jest jednoznacznych i nie budzących wątpliwości dowodów potwierdzających, iż działanie oskarżonego wyglądało tak, jak to przedstawiono w ramach „koncepcji” stanu faktycznego.

Powołując się na powyższe argumenty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego Wyroku i uniewinnienie oskarżonego od dokonania zarzuconego mu czynu; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w stosunku do oskarżonego i przekazanie sprawy do Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy uznał, że apelacja obrońcy, który domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia jest zasadna.

Odnosząc się do zarzutów oskarżonego wskazano, że okoliczności w jakich ujawniono marihuanę i przypisano jej posiadanie oskarżonemu były nietypowe. Należało zachować daleko idącą skrupulatność w zakresie gromadzenia dowodów. Cechy tej nie miało to postępowanie, ponieważ bezpośrednio po ujawnieniu przedmiotowej torebki nie podjęto niezwłocznie działań zmierzających do ewentualnego

zabezpieczenia linii papilarnych na torebce z suszem i porównania ich z odciskami palców oskarżonego. Dopiero wiele dni później torebkę z suszem poddano oględzinom, opylono nie ujawniając żadnych śladów. Jednakże do tego dowodu Sąd Rejonowy w żaden sposób nie odnosił się w uzasadnieniu wyroku, nie rozważając w szczególności, z jakich przyczyn brak jest na tej torebce śladów linii papilarnych oskarżonego, skoro to on miał je ukryć na tylnym fotelu radiowozu.

Jak wynika z motywów zaskarżonego wyroku Sąd Rejonowy ustalił sprawstwo oskarżonego m.in. w oparciu o oświadczenia tego oskarżonego wyrażone wobec funkcjonariuszy Policji podczas zabezpieczenia narkotyku. Zatem w istocie w oparciu o dowody, których wykorzystanie jako podstawa ustaleń faktycznych w zakresie winy narusza uprawnienia przysługujące podejrzanemu/oskarżonemu na podstawie art. 175 § 1 k.p.k.

Sąd odwoławczy wyraził w tej sprawie pogląd przedstawiony w orzeczeniu Sądu Najwyższego, że: „dowód z zeznań funkcjonariusza Policji przeprowadzony na okoliczność wypowiedzi osoby rozpytywanej, nie może zastąpić dowodu z wyjaśnień oskarżonego czy z zeznań świadka. Na podstawie tego dowodu nie wolno też czynić ustaleń faktycznych sprzecznych z wyjaśnieniami oskarżonego lub z zeznaniami świadka, wobec których dokonano rozpytania, gdyż byłoby to usankcjonowanie nieformalnie przeprowadzonego dowodu z wyjaśnień lub zeznań, w sytuacji gdy jego przeprowadzenie w formie określonej przez prawo dowodowe (tzw. dowód ścisły) jest bezwzględnie wymagane jako podstawa odpowiedzialności karnej”¹³.

Ponadto, należy zauważyć, iż Sąd Rejonowy dopuścił się błędu w ustaleniach faktycznych. W wyroku przypisał bowiem oskarżonemu posiadanie 0,61g marihuany, jednakże jest to wartość brutto (wraz z opakowaniem). Praktyka taka (choć nieprawidłowa) ma mniejsze znaczenie w przypadku znacznych ilości środków odurzających, albowiem wówczas waga opakowania stanowi niewielki procent masy substancji. Jednak w tym przypadku waga opakowania stanowiła ponad połowę wagi znalezionej narkotyku. Jego faktyczna wartość stanowiła 0,283g. W istocie zatem Sąd dopuścił się błędu w ustaleniach faktycznych, a co za tym idzie nie czynił rozważań czy taka ilość narkotyku 0,28 grama jest wystarczająca przynajmniej na jednorazowe jego użycie i odurzenie się przez jedną osobę w celach innych niż medyczne w dawce przyjętej czy uznawanej jako typowa, a zatem czy mamy w ogóle do czynienia z przestępstwem z art. 62 ust. 1 Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Sąd Rejonowy uzasadniając wymiar kary orzeczonej wobec oskarżonego powołał się jedynie na takie okoliczności jak: uprzednia niekaralność, przeciętna opinia z miejsca zamieszka oraz uzależnienie od marihuany, zatem jej posiadanie godziło w jego zdrowie, co zostało potraktowane jako okoliczność obciążająca. Natomiast zgodnie z katalogiem Sąd zobowiązany jest, przy ocenie stopnia szkodliwości czynu, wziąć pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiar wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. Każda z tych przesłanek powinna być rozważona z osobna oraz powinna być dokonana ich kompleksowa ocena. Sąd Rejonowy nie wziął w ogóle pod uwagę ilości i rodzaju posiadanych przez oskarżonego środków odurzających. Posiadanie marihuany (należy do tzw. narkotyków miękkich) jest mniej szkodliwe niż posiadanie np. amfetaminy. Sąd Rejonowy nie wypowiedział się również dlaczemu nie skorzystał z możliwości przewidzianej art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, choć ilość zabezpieczonego środka i jego przeznaczenie nakazywałyby rozważyć zastosowanie instytucji z tego przepisu, zwłaszcza przy uwzględnieniu, że oskarżony jest osobą uzależniona od marihuany. Sąd Rejonowy niewłaściwie przyjął, że uzależnienie oskarżonego to

¹³ postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007r., V KK 183/06; OSNwSK rok 2007, nr 1, poz. 487

okoliczność obciążająca, która wpływa na podwyższenie kary.

Sąd Okręgowy w Siedlcach II Wydział Karny uznając zasadność środka odwoławczego zaskarżony wyrok uchyla i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Siedlcach.

2. Umorzenie postępowania na podstawie art. 62a u.p.n. w orzecznictwie.

Procesy karne związane z przestępczością narkotykową stanowią znaczny odsetek spraw rozpoznawanych w organach pierwszej instancji, zarówno przed sądami rejonowymi, jak i sądami okręgowymi. W tych ostatnich, do zarzutów aktu oskarżenia o posiadanie narkotyków towarzyszą z reguły także zarzuty związane z przestępczością zorganizowaną w formie grupy przestępczej lub związku przestępczego¹⁴.

Poniżej zaprezentowano dane statystyczne, które obrazują praktykę wymiaru sprawiedliwości w kwestii art. 62a u.p.n. w obszarze działania Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieście, z uwzględnieniem dwóch wydziałów karnych, tegoż Sądu, oraz Prokuratura Wrocław-Stare Miasto i Prokuratura Wrocław-Śródmieście. Przeprowadzona na ich podstawie analiza ma za zadanie ukazać, w jakim zakresie sądy i prokuratura korzystały z instytucji umorzenia postępowania na podstawie art. 62a u.p.n. Okres, którego dotyczy analiza to czas od 9 grudnia 2011 do końca 2014r.

Tabela 1 Liczba spraw umorzonych na podstawie art. 62a u.p.n. w Prokuraturze Rejonowej Wrocław-Stare Miasto w latach 2011-2014r.

Rok – umorzenia art. 62a	Wpływ spraw z art. 62 ust. 1	Wpływ spraw z u.p.n.	Wpływ ogółem
2011 – 0	327	432	7004
2012 – 0	330	380	6658
2013 – 1	312	366	6479
2014 – 0	424	480	6548

Tabela 2 Liczba spraw umorzonych na podstawie art. 62a u.p.n. w V Wydziale Karnym Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia w latach 2011-2014r.

Rok	Umorzenia art. 62a	Wpływ spraw z art. 62 ust. 1	Wpływ spraw z u.p.n.	Wpływ ogółem
2011	-	278	293	2044
2012	14	151	176	2052
2013	20	131	141	1740
2014	22	92	119	1527

¹⁴ M. Błoński, *Wybrane problemy praktyczne w orzekaniu... ibidem*, s. 154.

Tabela 3 Liczba spraw umorzonych na podstawie art. 62a u.p.n. w Prokuraturze Rejonowej Wrocław-Śródmieście w latach 2011-2014r.

Rok – umorzenia art. 62a	Wpływ spraw z art. 62 ust. 1	Wpływ spraw z u.p.n.	Wpływ ogółem
2011 – 0	231	272	5046
2012 – 0	193	225	4902
2013 – 30	193	227	4079
2014 – 51	256	288	3768

Tabela 4 Liczba spraw umorzonych na podstawie art. 62a u.p.n. w II Wydziale Karnym Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia w latach 2011-2014r.

Rok	Umorzenia art. 62a	Wpływ spraw z art. 62 ust. 1	Wpływ spraw z u.p.n.	Wpływ ogółem
2011	-	177	190	1565
2012	24	138	144	1432
2013	5	121	132	1225
2014	55	109	122	1004

Dane prezentowane w tabeli 1 wskazują, że w Prokuraturze Rejonowej Wrocław-Stare Miasto w okresie obowiązywania nowelizacji, prawie w ogóle nie korzystano z regulacji art. 62a u.p.n. Do sądu (SR Wrocław-Śródmieście V Wydział Karny) prokuratura, przekazała z aktem oskarżenia, 374 sprawy o posiadanie środków odurzających (436 ogółem z u.p.n.). W postępowaniu jurysdykcyjnym, w ok. 15% spraw, umorzono postępowanie na podstawie art. 62a u.p.n. Z kolei Prokuratura Rejonowa Wrocław-Śródmieście w postępowaniu przygotowawczym zastosowała art. 62a u.p.n. w 81 sprawach (ok. 12,6%). Do Sądu (SR Wrocław-Śródmieście II Wydział Karny) Prokuratura przekazała z aktem oskarżenia 368 spraw o posiadanie środków odurzających (398 ogółem z u.p.n.). W postępowaniu jurysdykcyjnym, w ok. 14% spraw, umorzono postępowanie na podstawie art. 62a u.p.n.¹⁵ Poniżej znajdują się przykładowe postanowienia i wyroki umorzenia postępowania, na podstawie art 62a u.p.n. Wyrok Sądu Rejonowego w Legionowie II K 308/17 (lex nr 2622060), Wyrok Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 21 grudnia 2018r. II K 308/17.

Sentencja

Sąd Rejonowy w Legionowie II Wydział Karny po rozpoznaniu dnia 26 lutego 2018r., 14 czerwca 2018r., 6 września 2018r., 3 października 2018r., 6 listopada 2018r., 17 grudnia 2018r., 21 grudnia 2018r. na rozprawie w L. Sprawy: T. G. s. J. i I. zd. K. urodzonego (...) w W. Oskarżonego o to, że w dniu 30 czerwca 2016r. w miejscowości S. L. gmina S. woj. (...) wbrew przepisom ustawy posiadał środki odurzające w postaci heroiny o wadze 0,130 grama brutto tj. o czyn z art. 62 ust. 1 Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii orzekł, że:

Oskarżonego T. G. uzanł za winnego tego, że wbrew przepisom ustawy posiadał nieznaczną ilość

¹⁵ A. Muszyńska, K. Łucarz, *Umorzenie postępowania karnego...*, ibidem, s. 143.

środków odurzających w postaci heroiny na własny użytek o wadze 0,06 grama netto tj. o czyn z art. 62a u.p.n. i na mocy tegoż artykułu umarzył postępowanie z uwagi na jego znikomą społeczną szkodliwość.

Uzasadnienie faktyczne:

W dniu 30 czerwca 2016r. w miejscowości S. L. oskarżony wbrew przepisom ustawy posiadał na własny użytek środki odurzające w postaci heroiny o wadze 0,06 grama netto, która została zabezpieczona podczas przeszukania użytkowanego przez niego samochodu przez funkcjonariuszy z Komisariatu Policji w S.

Oskarżony był wcześniej karany z art. 280 § 1k.k. oraz z art. 62 ust. 1 z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, nie był leczony psychiatrycznie ale był leczony odwykowo z uwagi na uzależnienie od heroiny.

Oskarżony o czyn z art. 62 ust. 1 z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz o (...). T. G. w postępowaniu przygotowawczym nie przyznał się do popełnienia zarzucanych mu czynów. Przyznał, że jest uzależniony od narkotyków w tym heroiny i obecnie leczy się, uczestniczy w programie metadonowym. Zaprzeczył jednak, że zabezpieczona heroina należała do niego. Wskazał, że narkotyk został znaleziony w samochodzie, który był użytkowany przez niego oraz jego kolegów. Oskarżony wyjaśnił, że pożyczał go swoim kolegom. W postępowaniu przed Sądem podtrzymał wyjaśnienia złożone w postępowaniu przygotowawczym oraz dodatkowo podał, że środki odurzające to było zabrudzenie na "pazłotku" znalezionym przez funkcjonariuszy Policji. Sąd nie dał wiary jego wyjaśnieniom albowiem były one nielogiczne, sprzeczne z treścią zeznań przesłuchanych w sprawie świadków oraz stanowiły jedynie przyjętą przez oskarżonego linię obrony zmierzająca do uniknięcia odpowiedzialności karnej za własne czyny.

Ze sporządzonej w sprawie opinii z badań chemicznych Laboratorium Kryminalistycznego (...) wynikało, że badaniu poddano pakiet z folii aluminiowej z zawartością środka odurzającego w postaci heroiny o wadze 0,06 grama netto. Sąd dał wiarę opinii jako spójnej, logicznej i rzetelnej.

W sporządzonej w sprawie opinii sądowo-psychiatrycznej biegli psychiatry nie stwierdzili u oskarżonego choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego. Jego poczytalność w odniesieniu do zarzucanego mu czynu jak i w trakcie postępowania nie budziła wątpliwości. U badanego rozpoznano zespół zależności alkoholowej i uzależnienie od narkotyków. W trakcie procesu był on leczony w programie metadonowym.

Sąd obdarzył wiarą dowody z dokumentów gdyż zostały sporządzone przez powołane do tego organy, a żadna ze stron nie zaprzeczyła ich prawdziwości i autentyczności.

Uzasadnienie prawne

Sąd zważył, co następuje:

T. G. został oskarżony o to, że w dniu 30 czerwca 2016r. w miejscowości S. L. gmina S. woj. (...) wbrew przepisom ustawy posiadał środki odurzające w postaci heroiny o wadze 0,130 grama brutto tj. o czyn z art. 62 ust. 1 Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Po analizie zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym przede wszystkim opinii biegłych rzeczoznawczy majątkowego oraz opinii z badań chemicznych Laboratorium Kryminalistycznego (...), Sąd w oparciu o dyspozycję art. 4 § 1 k.k. zmienił kwalifikację prawną przypisaną oskarżonemu czynów. Sąd uznał oskarżonego, za winnego tego, że w dniu 30 czerwca 2016r. w miejscowości S. L. wbrew przepisom ustawy posiadał nieznaczną ilość środków odurzających w postaci heroiny na własny użytek o wadze 0,06 grama netto tj. o czyn z art. 62a u.p.n. i na jego mocy umorzył postępowanie z uwagi na jego znikomą społeczną szkodliwość. Należy zauważyć, że biorąc pod uwagę fakt posiadania przez

oskarżonego, który przyznał, iż jest uzależniony od heroiny, środka odurzającego w ilości 0,06 grama netto heroiny Sąd uznał, iż tego rodzaju czyn jest znikomo społecznie szkodliwy. Zgodnie z zasadami wiedzy trudno uznać, iż tego rzędu ilość heroiny mogłaby oskarżonemu posłużyć chociażby do jednorazowego odurzenia się nią. Nie można natomiast przyjąć większej masy środka jak uczynił to oskarżyciel przypisując oskarżonemu posiadanie ilości 0,13 grama brutto heroiny, którą to wartość obliczono łącznie dodając wagę heroiny i jej opakowania z czego większość masy stanowiła folia aluminiowa, w której znaleziono zapakowany środek odurzający. W przedstawionym stanie faktycznym należy podkreślić, że postępowanie powinno zostać umorzone na etapie postępowania przygotowawczego, ze względu na swoją znikomą szkodliwość społeczną czynu.

3. Ocena stosowania instytucji art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

P. Kubaszewski w „Nowelizacji Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w trzy lata po jej wejściu w życie – raport z praktyki stosowania” próbował ocenić, jak w praktyce funkcjonuje instytucja wprowadzona nowelizacją Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 1 kwietnia 2011r. Raport ten sporządzono na podstawie danych statystycznych, które zostały przekazane przez: sądy, Prokuraturę Generalną oraz Ministerstwo Sprawiedliwości. W ramach prac nad raportem przeprowadzono również wywiady z policjantami, prokuratorami oraz adwokatami, którzy w praktyce stosują przepisy nowelizacji. Instytut Spraw Publicznych (Kuźmicz, Mielecka-Kubień, Wiszejko-Wierzbicka 2009) przeprowadził badania w którym przedstawicielom organów ścigania zadano trzy następujące pytania:

1. Czy art. 62 u.p.n. jest skutecznym narzędziem w ograniczaniu handlu narkotykami?
2. Czy art. 62 u.p.n. jest skutecznym narzędziem odstrasającym potencjalnych użytkowników (osoby, które jeszcze nie zażywały narkotyków)?
3. Czy art. 62 u.p.n. jest skutecznym narzędziem do ograniczenia używania narkotyków wśród osób, które już używają narkotyków¹⁶?

Z odpowiedzi udzielonych na pierwsze pytanie wynika, iż art. 62 u.p.n. nie stanowi pomocnego narzędzia w walce z handlem narkotykami. Ze stwierdzeniem, że przepis ten jest skutecznym narzędziem w ograniczaniu handlu narkotykami, nie zgodziło się: 48% policjantów (6% nie miało zdania), 60% prokuratorów (8% nie miało zdania), 45% sędziów (17% nie miało zdania) i 56% kuratorów sądowych (13% nie miało zdania) (Kuźmicz, Mielecka-Kubień, Stasiowski, Wiszejko-Wierzbicka 2009, 5). Ze stwierdzeniem, jakoby art. 62 u.p.n. był skutecznym narzędziem odstrasającym potencjalnych użytkowników, nie zgodziło się: 51% policjantów (7% nie miało zdania), 66% prokuratorów (6% nie miało zdania), 46% sędziów (19% nie miało zdania) oraz 58% kuratorów sądowych (12% nie miało zdania) (tamże, 6). Natomiast na pytanie, czy art. 62 u.p.n. jest skutecznym narzędziem dla ograniczenia używania narkotyków wśród osób, które już je używają, negatywnie odpowiedziało: 48% policjantów (11% nie miało zdania), 52% sędziów (15% nie miało zdania), 61% prokuratorów (12% nie miało zdania) i 57% kuratorów sądowych (14% nie miało zdania)¹⁷.

Punktem wyjścia do oceny stosowania art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, według Kubaszewskiego, jest liczba skazań za przestępstwo posiadania narkotyków na przestrzeni lat. Poniżej zamieszczono tabelę określającą liczbę osób prawomocnie skazanych na podstawie art. 62 u.p.n.

¹⁶ P. Kubaszewski, *Nowelizacja Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w trzy lata po jej wejściu w życie – raport z praktyki stosowania*, Łódź 2016, s. 116-117.

¹⁷ *Ibidem*, s. 117.

Tabela 5. Liczba osób prawomocnie skazanych na podstawie art 62 u.p.n.

Art 62 u.p.n	Rok											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ust.3	301	626	1023	2102	2797	2819	3178	2850	2523	2624	2824	2265
Ust. 1	959	2047	3770	7201	9500	9996	10492	10053	9857	9640	9867	8507

Zródło: dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości

Tabela 5 wskazuje, iż do momentu wejścia w życie Nowelizacji Ustawy, ponad 13 tysięcy osób było każdego roku skazywanych za posiadanie narkotyków, w typie podstawowym (ust. 1) oraz w typie uprzywilejowanym (ust. 3) tego przestępstwa. W 2012 roku, a więc już w nowym stanie prawnym, liczba ta spadła do 10 772 skazań. Wartości te należy zestawić z liczbą spraw umorzonych przez prokuraturę, na podstawie art. 62a u.p.n. Intencje projektodawcy wyrażone w uzasadnieniu Nowelizacji oraz w samym sformułowaniu art. 62a wskazują, że umorzenia spraw o posiadanie nieznacznych ilości substancji psychoaktywnych posiadanych na własny użytek powinny następować jak najszybciej, a więc przede wszystkim na etapie postępowania przygotowawczego. Zgodnie z danymi statystycznymi Ministerstwa Sprawiedliwości, na podstawie art. 62a u.p.n. prokuratorzy umorzyli 2145 spraw w 2012r. oraz 3132 w roku 2013. Drugi rok obowiązywania nowej ustawy przyniósł więc wzrost liczby umorzeń o niemal 1000 przypadków. Fakt ten trzeba ocenić zdecydowanie pozytywnie. Już jednak na tym etapie rozważań należy postawić tezę, że ich liczba, w zestawieniu z pozostałą roczną liczbą skazań za przestępstwo posiadania narkotyków na poziomie prawie 11 tysięcy, jest wciąż zbyt mała¹⁸.

W ramach prac Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości została przeprowadzona analiza akt prokuratorskich, która miała na celu ocenę stosowania instytucji przez organy ścigania. Ukazanie jak w praktyce stosuje się umorzenie postępowania ze względu na niecelowość karania posiadaczy nieznacznej ilości (własny użytek) środków odurzających. Wstępne i jednostkowe dane wskazały, że w największej prokuraturze w kraju, czyli w PR Warszawa-Mokotów, od grudnia 2011 roku, kiedy nowe przepisy weszły w życie, do sierpnia 2012 roku było 309 spraw za posiadanie marihuany, z czego umorzono 78. W innej prokuraturze, Warszawa Śródmieście-Północ, na 31 takich spraw umorzono 25. W całej stolicy, w tym samym czasie, za posiadanie marihuany rozpatrywano 868 spraw, a umorzeń z nowego artykułu zastosowano 177 razy. W mniejszych prokuraturach, jak w PR w Piasecznie, na 48 spraw za posiadanie środka umorzono 2, a w prokuraturze w Pruszkowie na 64 sprawy nie odnotowano umorzeń na podstawie art. 62a Ustawy¹⁹. Badania te miały na celu ukazanie, czy wprowadzona instytucja jest prawidłowo stosowana przez organy ścigania oraz czy pokładane w niej cele zostały spełnione. Przy badaniu wybrano losowo akta prokuratorskie spraw, które zostały prawomocnie zakończone w roku 2012. Do badania pozyskano 191 spraw, które dotyczyły 198 sprawców z 91 prokuratur rejonowych. W związku z brakiem informacji statystycznej o skali zjawiska, zwrócono się także do wszystkich prokuratur okręgowych o nadesłanie, obejmującej rok 2012, informacji o liczbie postępowań karnych umorzonych na podstawie art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, w podległych prokuraturach rejonowych (i okręgowych – jeśli wystąpiły) oraz liczbie aktów oskarżenia skierowanych do sądu (ewentualnie wniosków o warunkowe umorzenie postępowania) o czyn z art. 62 ust. 1 lub ust. 3 Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

¹⁸ *Ibidem*, s. 125-126.

¹⁹A. Ważny, *Stosowanie przez prokuraturę art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*, Biuletyn PTK Nr 21, Warszawa 2013/2014, s.44.

Uzyskane dane, z podziałem na poszczególne okręgi apelacyjne, prezentuje poniższa tabela²⁰.

Tabela 6. Prawidłowe stosowanie instytucji umorzenia postępowania na podstawie art. 62a u.p.n.

lp	Rok 2012	Liczba umorzeń – art 62a	Liczba aktów oskarż. - art.62a	Liczba aktów oskarż. Art.62 ust.3	Liczba wniosków war. um. - art.62ust.1	Liczba wniosków war. um. - art.62ust.3
1	PA w Białymstoku	17	495	89	51	8
2	PA w Gdańsku	275	1397	119	121	24
3	PA w Katowicach	161	1227	153	49	21
4	PA w Krakowie	125	1042	137	97	14
5	PA w Lublinie	95	730	84	17	1
6	PA w Łodzi	56	462	70	58	11
7	PA w Poznaniu	416	781	165	40	30
8	PA w Rzeszowie	2	226	34	9	5
9	PA w Szczecinie	382	734	204	52	64
10	Pa w Warszawie	258	1693	137	161	13
11	PA we Wrocławiu	194	1677	263	132	75
	Ogółem	1981	10464	1428	787	266

Na podstawie: A. Ważny, *Stosowanie przez prokuraturę art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*

Jak wynika z powyższej tabeli, na podstawie art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, w skali kraju, w 2012 roku, umorzono postępowanie w sprawie 1981 osób. Ogółem skierowano, w stosunku do 11892 aktów oskarżenia oraz w stosunku do 1053 oskarżonych, wnioski o warunkowe umorzenie postępowania²¹. Rok 2014 przyniósł kolejny wzrost liczby umorzeń na etapie postępowania przygotowawczego. Różnice pomiędzy poszczególnymi apelacjami pozostały jednak na bardzo zbliżonym poziomie. Ponadto, najwięcej umorzeń na podstawie art. 62a u.p.n. w 2014 roku miało miejsce w apelacji poznańskiej, a nie największej – apelacji warszawskiej²².

Podsumowując analizowane dane, należy zwrócić uwagę, że liczba spraw umorzonych na podstawie art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii kształtuje się na poziomie kilkunastu procent wszystkich spraw o posiadanie. Nowelizacja przyniosła niewielkie zmiany w samej idei karania sprawców za przestępstwo posiadania narkotyków na etapie postępowania sądowego. Liczba skazanych w 2012 i 2013 roku jest mniejsza niż w roku 2011, co jest spowodowane większą liczbą osądzonych spraw w 2011 roku. Istotna jest zatem różnica pomiędzy liczbą osądzonych spraw, a liczbą skazań (różnica ta zwana dalej:

²⁰ *Ibidem*, s.44-45.

²¹ Oportunizm ścigania w praktyce nie jest stosowany w apelacji rzeszowskiej, a najbardziej widoczny jest w apelacjach poznańskich i rzeszowskich.

²² P. Kubaszewski, *Nowelizacja Ustawy ...*, s. 116-117.

liczbą nieskazanych), która na przestrzeni lat 2009–2013 wynosi: 2009r. – 922, 2010r. – 1392, 2011r. – 1883, 2012r. – 2541 oraz 2013 roku – 2309 spraw. Wskazując na rolę art. 62a następnie należy zestawić liczbę nie-skazanych z liczbą osądzonych spraw w danym roku. Takie zestawienie wskazuje, że liczba nieskazanych w latach 2009–2013 stanowi odpowiednio: 8,62%; 11,55%; 13,14%; 18,88% oraz 18,02% wszystkich osądzonych spraw. Na przestrzeni lat widoczny jest zatem wzrost liczby nieskazanych, który jedynie do 2011 roku da się wytłumaczyć ogólnym zwiększeniem liczby spraw rozpoznawanych przez sądy. Od 2012 roku, a więc od wejścia w życie nowelizacji, nastąpiło bowiem zmniejszenie liczby osądzonych spraw, a mimo to procentowa liczba nieskazanych zwiększyła się i utrzymuje się na poziomie ponad 18%. Nie wydaje się jednak, aby wartość tę można było uznać za wystarczającą i spełniającą oczekiwania projektodawcy wobec Nowelizacji²³.

Warto dodać, że wątpliwości interpretacyjne, w płaszczyźnie normatywnej, dostarcza stwierdzenie ustawodawcy, zgodnie z którym, postępowanie może zostać umorzone również przed wszczęciem postępowania. Biorąc pod uwagę, tylko moment umorzenia postępowania, można od razu stwierdzić, że decyzja ustawodawcy uprawniająca jednocześnie sąd do jego dokonania, na etapie postępowania jurysdykcyjnego, pozbawia tę instytucję podstawowego jej przesłania. *De facto*, aby umorzenie spełniło swój cel ustawowy, powinno ono nastąpić w pierwszym możliwie najwcześniejszym momencie postępowania. Z tego punktu widzenia zbędne jest więc, wobec niecelowości karania sprawcy, prowadzenie postępowania aż do momentu wydania wyroku w sprawie. Inaczej wartość omawianej instytucji oportunistycznej ulega poważnemu osłabieniu. Art. 62a u.p.n. dopuszcza umorzenie nieistniejącego postępowania. Niepotrzebnie zatem komplikuje jasny i w pełni zakorzeniony w procedurze karnej schemat, w świetle którego w zależności od momentu zaistnienia określonej przeszkody procesowej postępowania karnego nie wszczyna się, umarza się lub ewentualnie uniewinnia się oskarżonego od popełnienia zarzuczonego mu czynu²⁴.

Reasumując, konstrukcja „umorzenia przed wszczęciem” z samego założenia stoi w opozycji do modelowego w tym zakresie rozwiązania przewidzianego w art. 303 k.p.k. (w wypadku dochodzenia w zw. z art. 325a § 2 k.p.k.), wedle którego w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa wszczyna się śledztwo bądź dochodzenie. Pomija także istotę uregulowania z art. 305 § 1 k.p.k.²⁵ (w wypadku dochodzenia w związku z art. 325a § 2 k.p.k.), wskazującego wszak, że reakcją na zawiadomienie o przestępstwie (które – wyjątkowo wprawdzie – ale może inicjować postępowanie w zakresie występków z art. 62 u.p.n.) jest niezwłoczne wszczęcie lub odmowa wszczęcia śledztwa bądź dochodzenia. *Tertium non datur*, przywołanym rozważaniom można byłoby wprawdzie próbować dać odpór wskazaniem, że wszczęcie śledztwa lub dochodzenia rozpoczyna proces karny i powoduje uruchomienie przewidzianych prawem środków zmierzających do skonsumowania przedmiotu procesu, czyli kwestii odpowiedzialności prawnej za określony czyn²⁶. Natomiast w warunkach opisanych w przepisie art. 62a u.p.n. wolą samego ustawodawcy nie dostrzega się potrzeby uruchomienia tych środków reakcji karnej. Rzecz jednak w tym, że formalnie komplet ustawowych znamion typu czynu zabronionego z art. 62 u.p.n. jest wyczerpany. Stąd, trafnie podkreśla się, że analizowana konstrukcja nie powoduje depenalizacji posiadania środków narkotycznych mającego miejsce wbrew przepisom u.p.n.²⁷. Uchylenie mimo to odpowiedzialności karnej

²³ *Ibidem*, s. 128-129

²⁴ A. Muszyńska, K. Łucarz, *Umorzenie postępowania karnego ...*, s. 145.

²⁵ A. Sakowicz, *Opinia prawna na temat regulacji prawnokarnych zawartych w projekcie ustawy o zmianie Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3420)*, www.sejm.gov.pl, s. 8.

²⁶ M. Cieślak, *O pojęciu przedmiotu procesu karnego i w sprawie tzw. podstawy procesu*, PiP 1959, nr 8–9, s. 339.

²⁷ A. Muszyńska, *Opinia w przedmiocie rządowego projektu o*, s. 4,

sprawcy, niezależnie od jego materialnoprawnej podstawy, wymaga sięgnięcia do standardowej formuły o niewszczygnięciu postępowania lub umorzeniu postępowania wszczętego. Wprawdzie formuła ta wynika, w istocie z wzorcowego w tym względzie art. 17 § 1 *in principio* k.p.k., zaś w uregulowaniu z art. 62a u.p.n. trudno tu jednak dopatrzeć się cech przesłanki procesowej, o czym jasno przekonuje chociażby jego fakultatywny charakter. Niemniej, raz jeszcze należy wskazać, że umorzenie stanowi jedną z postaci zakończenia postępowania przygotowawczego (niezależnie od formy jego prowadzenia) i jako takie trudno je identyfikować z sytuacją, w której stadium przygotowawcze w ogóle nie było prowadzone²⁸.

Problematyczna wydaje się także próba określenia podmiotów uprawnionych do wniesienia zażalenia w razie wydania postanowienia o umorzeniu postępowania na podstawie art. 62a u.p.n., przed wszczęciem postępowania przygotowawczego. W tej sytuacji, jak trafnie określa się w doktrynie, poza przypadkiem określonym w art. 308 § 2 k.p.k., nie mamy do czynienia z podejrzanym jako stroną postępowania. Oznacza to zatem, że brak jest w tym przypadku podstaw, aby sprawca czynu przestępnego określonego w art. 62 ust. 1 lub art. 62 ust. 3 u.p.n., co do którego zostało wydane postanowienie o umorzeniu postępowania na podstawie art. 62a u.p.n., był uprawniony do wniesienia zażalenia na wspomniane rozstrzygnięcie procesowe. Takie rozwiązanie należy niewątpliwie ocenić krytycznie, gdyż uniemożliwia ono kontrolę postanowienia wydawanego na podstawie art. 62a u.p.n., zainicjowaną przez osobę, u której ujawniono środki narkotyczne, np. w sytuacji, gdy kwestionuje ona ich posiadanie²⁹.

Zakończenie.

Okazuje się, że sama prawidłowa kwalifikacja prawna czynu zabronionego w oparciu o nie do końca precyzyjne przesłanki z artykułu 62a nastęrcza od początku wprowadzenia tej instytucji wiele problemów prowadząc w konsekwencji do błędnych rozstrzygnięć sądów. Wydaje się, że ustawodawca chcąc wskazać kierunek oddziaływania ustawy na czyny faktycznie szkodliwe społecznie związane z narkomanią a nie na narkotyki jako takie w pewnym zakresie zdezorientował organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości, które w obliczu przeskoku z jasnej i klarownej sytuacji totalnej penalizacji posiadania środków odurzających musiały się dostosować do nowych, bardziej liberalnych warunków orzekania w tego typu sprawach. Jak ukazuje zaprezentowana analiza coraz częściej stosuje się art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomani dostrzegając niewielką szkodliwość społeczną w posiadaniu nieznacznych ilości środka odurzającego w celach niehandlowych. Po części jest to “wymuszane” na prokuraturach przez praktykę sądów, które jak się wydaje jako pierwsze zaczęły dostrzegać niecelowość karania za przysłowiowy “osad w łufce” i umarzać postępowania na etapie sądowym dając w ten sposób sygnał organom ścigania o konieczności wzięcia pod rozważę tej instytucji. Pomimo pewnych mankamentów rozwiązania zawartego w art. 62a należy jednak ocenić tą instytucję jako próbę racjonalnego rozwiązania legislacyjnego zarówno pod względem dóbr objętych ochroną przez Ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii jak i sytuacji bezwzględnej penalizacji posiadania jakichkolwiek ilości środków odurzających bez zezwolenia. Instytucja ta bowiem daje organom możliwość bardziej “elastycznego” dopasowania decyzji procesowej do stanu faktycznego.

²⁸ A. Bojańczyk, T. Razowski, *W sprawie nieprzekraczalnych granic semantyki*, Prokuratura i Prawo 11, Sandomierz 2011, s. 144

²⁹ P. Gensikowski: *Procesowe aspekty stosowania instytucji przewidzianej w art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*, Prawo i Prokuratura, Sandomierz 2013., s. 235

Bibliografia:

1. A. Bojańczyk, T. Razowski, *W sprawie nieprzekraczalnych granic semantyki*, Prokuratura i Prawo nr 11, Sandomierz 2011;
2. M. Błoński, *Wybrane problemy praktyczne w orzekaniu w przedmiocie przestępczości narkotykowej*, Łódź 2016;
3. Ł. Chojniak, Umorzenie postępowania na podstawie art. 62a Ustawy z dnia 29 lipca 2005r., o przeciwdziałaniu narkomanii – wybrane uwagi;
4. M. Cieślak, *O pojęciu przedmiotu procesu karnego i w sprawie tzw. podstawy procesu*, PiP 1959, nr 8–9
5. P. Gensikowski, *Materialnoprawne ujęcie przesłanek instytucji przewidzianej w art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*, Sandomierz 2015;
6. P. Gensikowski: *Procesowe aspekty stosowania instytucji przewidzianej w art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*, Prawo i Prokuratura, Sandomierz 2013;
7. P. Kubaszewski, *Nowelizacja Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w trzy lata po jej wejściu w życie – raport z praktyki stosowania*, Łódź 2016;
8. A. Muszyńska, *Opinia w przedmiocie rządowego projektu o zmianie Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw*, (druk nr 3420);
9. A. Muszyńska, K. Łucarz, *Umorzenie postępowania karnego według art. 62a Ustawy z 2005r o przeciwdziałaniu narkomanii*, Poznań 2016r.;
10. A. Sakowicz, *Opinia prawna na temat regulacji prawno Karnych zawartych w projekcie ustawy o zmianie Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3420)*;
11. A. Ważny, *Stosowanie przez prokuraturę art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*, Biuletyn PTK Nr 21, Warszawa 2013/2014;
12. B. Wilamowska, *Komentarz do art. 62a*, w: P. Kłodoczny (red.), B. Wilamowska, P. Kubaszewski, *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz do wybranych przepisów karnych*, Warszawa 2013;
13. Wyrok SA w Katowicach z 4 marca 2010 r., II AKa 26/10, KZS 2010, Nr 6, poz. 53.;
14. Postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007r., V KK 183/06; OSNwSK rok 2007, nr 1, poz. 487.

Paulina Kuklińska³⁰
Piotr Grzegorzczak³¹

“Nieinstrumentalne metody weryfikacji stanu odurzenia”

Streszczenie: Narkomania wciąż pozostaje jedną z najniebezpieczniejszych patologii społecznych. Jej wielowymiarowy, niezwykle destrukcyjny charakter, wyrządza najczęściej nieodwracalne szkody w każdej sferze ludzkiego życia. Wykrycie stanu odurzenia nie zawsze jest łatwe czy widoczne “na pierwszy rzut oka”, zwłaszcza u osób obcujących z narkotykami przez długi czas, nauczonymi ukrywać swój stan. Na sygnały świadczące o zażywaniu narkotyków składają się nie tylko doraźne nieprawidłowości, wywołane aktualnie trwającą intoksykacją, ale również zmiany w wyglądzie zewnętrznym, dotychczasowym sposobie zachowania, relacjach rodzinno–społecznych, w sferze uczuciowej oraz intelektualnej. Rozpoznanie stanu ponarkotykowego ma ogromne znaczenie nie tylko w kwestii poniesienia ewentualnej odpowiedzialności prawno-karnej za czyny popełnione w tym stanie, ale także przez wzgląd na skuteczne udzielenie pomocy medycznej czy dobór odpowiedniej drogi dalszego postępowania.

W niniejszym opracowaniu zaprezentowane zostały bezprzyrządowe metody weryfikacji stanu odurzenia, mogące zostać zastosowane w każdej sytuacji i przez każdego. Opisane metody badań przydatne są zwłaszcza w sytuacjach niespodziewanych, niepoprzedzonych przygotowaniem odpowiednich, chemicznych testów narkotykowych lub wymagających szybkiego potwierdzenia prawdopodobieństwa zażycia narkotyków.

Abstract: Drug addiction is still one of the most dangerous social pathologies. Its multidimensional, extremely destructive nature usually causes irreparable damage in every sphere of human life. Detection the state of intoxication is not always easy or visible at first glance, especially in case of long term drug users, taught to hide their condition. The signs of drug use consist not only of temporary abnormalities caused by ongoing intoxication but also changes in the external appearance, the current behavior, family-social relationships, in the emotional and intellectual sphere. Recognizing the state of drug abuse is of great importance not only in terms of bearing legal and criminal liability for acts committed in this state, but also for the sake of effective medical help or choosing the right way to proceed.

This paper presents various methods of verification of intoxication without the use of any equipment, which can be applied in any situation and by anyone. The described research methods are especially useful in unexpected situations, not preceded by the preparation of appropriate chemical drug tests or requiring quick confirmation of the likelihood of taking drugs.

Wstęp.

Każda z substancji psychoaktywnych znacząco wpływa na zdrowie i psychikę osoby zażywającej, z tą różnicą, że niektóre z substancji potrzebują dłuższego okresu oddziaływania dla spowodowania widocznych zmian w wyglądzie i zachowaniu człowieka. Rozpoznanie stanu ponarkotykowego, wbrew pozorom nie zawsze widocznego „na pierwszy rzut oka” ma ogromne znaczenie nie tylko z punktu

³⁰ Studentka 5 roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego.

³¹ Doktor nauk prawnych, Członek Rady Naukowej Stowarzyszenia Cannabis House, adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego i Kryminalistyki Uniwersytetu Łódzkiego, Pozaetatowy Członek Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Łodzi, Członek Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego.

widzenia ewentualnej odpowiedzialności prawno-karnej ale również ze względu na skuteczne udzielenie pierwszej pomocy w przypadku zagrożenia życia i zdrowia bądź odkrycia konieczności zapewnienia pomocy osobie uzależnionej poprzez skierowanie jej do odpowiedniej placówki zajmującej się pomocą osobom z problemami narkotykowymi. Sygnałami świadczącymi o zażywaniu narkotyków są nie tylko doraźne zmiany psycho-fizyczne wywołane aktualnym działaniem substancji psychoaktywnej na organizm ale również zmiany osobowości, zmiany aktywności i nawyków, zmiany w wyglądzie i ubiorze, używanie nietypowych akcesoriów, popadanie w konflikty z prawem. Cechy charakterystyczne dla postępowania osoby dotkniętej problemem narkotykowym przejawiają się, najczęściej równocześnie, w sferze intelektualnej, uczuciowej, etycznej oraz w sposobie funkcjonowania w środowisku rodzinno-rówieśniczym. Zażywanie narkotyków, będące zwykle procederem ukrywanym przed otoczeniem, często występuje łącznie z innymi symptomami nieprzystosowania społecznego, nie tylko wywołując nowe problemy ale i potęgując obecne³².

Mimo wielości dostępnych badań laboratoryjnych pozwalających wykryć zażycie narkotyku (poprzez badanie próbek moczu, krwi, śliny, potu czy włosów), do ich zlecenia najczęściej potrzebne jest wystąpienie podstaw, a pomocnymi ku nim przesłankami mogą być wykryte w trakcie zastosowania bezprzypadkowych metod rozpoznawania zachowań narkotykowych nieprawidłowości, w wyglądzie lub zachowaniu osoby podejrzanej. Nie zawsze osoba chcąc przeprowadzić badanie dysponuje odpowiednim do tego sprzętem. Testy na obecność narkotyków jeszcze nie należą raczej do standardowego wyposażenia zwykłych patroli funkcjonariuszy Policji. Dlatego ważną jest znajomość bezprzypadkowych sposobów rozpoznania stanu ponarkotykowego, które choć nie dają całkowitej pewności, co do zażycia substancji odurzającej, to wysoce ten fakt uprawdopodobniają³³, pozwalając na przyjęcie prawidłowej, dalszej metody postępowania z osobą będącą pod wpływem substancji psychoaktywnych (np. wezwanie pomocy medycznej, zastosowanie chemicznego testu na obecność narkotyków, namówienie do zwrócenia się o pomoc u specjalisty).

Bezprzypadkowe metody rozpoznawania zachowań narkotykowych (będące przedmiotem szerszego omówienia w dalszej części) opierają się na badaniu bądź obserwacji wywoływanych przez substancje psychoaktywne:

- problemów z widzeniem (nadmierna lub opóźniona reakcja na światło);
- zaburzeń słuchu (wyostrenie zmysłu słuchu lub opóźnienie odbierania sygnałów dźwiękowych);
- nieprawidłowości koordynacji ruchowej (problemy z utrzymaniem pozycji wertykalnej lub przemieszczaniem się, brak koordynacji motorycznej, chwieianie się);
- trudności w odbiorze i ocenie sytuacji;
- zaburzeń w odczuwaniu dotyku i bólu³⁴.

Wstępnyymi sygnałami alarmującymi o występujących zaburzeniach związanych z problemami narkotykowymi, które powinny być przesłanką do przeprowadzenia dalszych badań na obecność substancji psychoaktywnych w organizmie, oprócz wyżej wymienionych, są między innymi:

1. bełkotliwa, niezrozumiała, szybka mowa;
2. pośpieszne, nierzadko agresywne odpowiadanie na pytanie, przerywanie wypowiedzi;

³² Z. Juczyński, *Podręcznik dla nauczycieli, wychowawców i rodziców*, Warszawa 2008, s. 62 i n.

³³ red. nauk. M. Jędrzejko, *Narkotyki i dopalacze. Zjawisko zagrożenia rozpoznawanie zachowań profilaktyka pierwsza pomoc*, Warszawa-Łódź 2016, s. 175.

³⁴ red. nauk. M. Jędrzejko, *Narkotyki i środki zastępcze-zjawisko, zagrożenia, profilaktyka. Rozpoznawanie zachowań narkotykowych i dopalaczowych*, Warszawa 2013, s. 155 i n.

3. roztaczanie specyficznych (słodkawych bądź intensywnie kwaśnych) zapachów;
4. znaczne problemy z koncentracją uwagi;
5. problemy z zachowaniem postawy wertykalnej;
6. niezrozumienie kulturowo przyjętych zachowań (np. gestu podania ręki, gestu wskazującego zatrzymanie się);
7. pocieranie łzawiących, zaczerwienionych lub przesuszonych oczu;
8. zaburzona reakcja oczu na światło bądź zaciemnienie;³⁵
9. nadmierne pobudzenie lub ospałość;

Badanie oczu.

W kontakcie z osobą podejrzaną o bycie pod wpływem narkotyków oprócz podejrzenia wyglądającej zmęczonej, „opadającej” twarzy, zwrócić należy uwagę na wygląd źrenic. Dokonując badania źrenic należy brać pod uwagę m.in. ich wielkość, reakcję na światło, występowanie oczopląsu, zaczerwienienie spojówek i brzegów powiek, łzawienie, opadanie powiek, niechęć zdjęcia okularów przeciwsłonecznych, możliwość zażywania kropli do oczu (niektóre z nich zawierają atropinę, substancję silnie poszerzającą źrenicę). Sprawdzenie wielkości źrenic i sposobu ich reakcji na światło odbywa się poprzez skierowanie strumienia światła na źrenicę, a następnie przesuwanie źródła światła od jednego oka do drugiego. U osoby będącej pod wpływem narkotyku reakcja na światło jest znacznie opóźniona, źrenice zwężają się wolniej przy kontakcie z silnym strumieniem światła, lub nie zwiększają się przy zaciemnieniu³⁶. W zależności od wyniku testu można wstępnie określić rodzaj przyjętej substancji:

- duże źrenice (powyżej 6 mm) mogą świadczyć o zażyciu substancji pobudzających lub marihuany i jej pochodnych;
- małe źrenice (poniżej 3 mm) mogą świadczyć o zażyciu opiatów lub leków uspokajających³⁷.

Wygląd oczu i źrenic po zażyciu przykładowych substancji psychoaktywnych, oprócz występującej wszędzie opóźnionej reakcji na światło, kształtuje się następująco³⁸:

- 1) marihuana - poszerzone źrenice, zaróżowione białka, „mętny” wzrok;
- 2) amfetamina i kokaina - znacznie powiększone źrenice, zaczerwienione brzegi powiek przy wciągnięciu narkotyku nosem;
- 3) ecstasy - powiększone źrenice;
- 4) grzyby halucynogenne - możliwe powiększenie źrenic;
- 5) opiaty - silnie zmniejszone źrenice, opadające górne powieki, zabrązowione oczodoły przy długotrwałym zażywaniu.

Test Taschena.

Kolejnym testem jest test na oczopląs poobrotowy, tak zwany test Taschena, który może być wykonany, jeśli osoba mająca zostać poddana badaniu jest w stanie samodzielnie ustać i nie przejawia fizycznego oporu przeciw badaniu. Badanego należy okręcić 5 razy wokół własnej osi, przy czym czas wykonywania obrotów nie powinien być dłuższy niż 10 sekund. Po zakończeniu obrotów, badanego należy ustawić na wprost osoby badającej oraz umieścić pionowo palec wskazujący około 25 centymetrów przed

³⁵ red. nauk. M. Jędrzejko, *Człowiek wobec uzależnień (narkotyki i dopalacze)*, Poznań 2010, s. 168.

³⁶ Ibidem, s. 164.

³⁷ Ibidem, s. 160.

³⁸ P. Jabłoński, M. Jędrzejko, *Narkotyki i paranarkotyki (perspektywa polska)*, Warszawa 2010, s. 132 i n.

nosem badanego, w ten sposób by wierzchołek palca znajdował się w odległości 1-2 centymetrów pod poziomą osią oczu. Następnie obserwując oczy osoby badanej należy mierzyć (w sekundach) czas mimowolnego drżenia oczu, aż do momentu całkowitego ustania drżenia. Naturalnym objawem jest lekkie drżenie oczu, jednakże normalny czas drżenia dla osoby nie zaburzonej wynosi około 6 sekund³⁹.

Sygnalem mogącym świadczyć o obecności w organizmie środków zaburzających prawidłowe funkcjonowanie ośrodkowego układu nerwowego jest drżenie oka przy nieruchomym spoglądaniu w bok, tak zwany oczopląs. Oczopląs polegający na skierowaniu gałek ocznych w bok, jest procesem nieświadomym, a więc niekontrolowanym przez badanego. W trakcie zmiany położenia gałek ocznych, kąt wywołujący drżenie zmniejsza się wraz z rosnącym wpływem oddziaływania substancji psychoaktywnych. Przed przystąpieniem do badania, ważnym jest, obserwacja zachowania oczu przy ruchu w pozycji poziomej. Co więcej należy przy tym zwracać uwagę na: skaczące ruchy gałek ocznych podczas obserwacji przedmiotu, silne drżenie oczu przy maksymalnym odchyleniu (tzw. oczopląs poziomy) oraz występowanie drżenia przy kącie odchylenia mniejszym niż 30°. W celu przeprowadzenia testu należy poprosić osobę badaną o maksymalne skierowanie gałek ocznych w lewo lub w prawo. Naturalnym efektem jest bardzo lekkie drżenie oka przy maksymalnym odchyleniu w bok, natomiast silne drżenie (oczopląs poziomy) może być przejawem wpływu substancji psychoaktywnej. Przy wykonywaniu wszystkich testów na oczopląs przy ustawieniu gałek ocznych w pozycji bocznej, ważnym jest obserwowanie równomiernej reakcji oka prawego i lewego, ponieważ znaczne różnice między obojgiem oczu mogą być powodowane wadami wzroku⁴⁰.

Test Romberga.

Zbadania czynności ruchu i koncentracji osób podejrzanych o zażycie narkotyku można dokonać przy zastosowaniu testu Romberga. Celem badania jest zweryfikowanie poczucia upływu czasu, co w zależności od wyniku testu może świadczyć o zażyciu środków pobudzających lub tłumiących. Dodatkowo w trakcie badania możliwym jest sprawdzenie zmysłu równowagi. W czasie testu, zaburzenia objawiają się kołysaniem ciała czy chwianiem głowy. Próba Romberga może być przeprowadzona niezależnie od wieku badanego, jedynym wymogiem jest możliwość samodzielnego ustania przy otwartych oczach. Osobie badanej należy nakazać przyjęcie postawy stojącej ze złączonymi stopami oraz rękoma ułożonymi po bokach, wzdłuż tułowia i utrzymywanie jej do czasu wydania kolejnych poleceń. W momencie rozpoczęcia testu, po wydaniu wyraźnej komendy „start” badany powinien oprzeć głowę na karku (z możliwie największym odchyleniem głowy do tyłu) oraz zamknąć oczy. Zadaniem badanego jest podnieść głowę do normalnej pozycji, otworzyć oczy oraz powiedzieć stop, gdy w jego przekonaniu od momentu rozpoczęcia badania minie 30 sekund (może w zależności od preferencji liczyć sobie czas na głos lub w „myślach”). Po powiedzeniu przez badanego „stop” zadaje mu się pytanie o czas pozostawania przez niego w wyznaczonej pozycji. Test można przerwać po upływie 90 sekund jeśli wcześniej nie uczyni tego sam badany. O stanie znajdowania się pod wpływem substancji psychoaktywnych mogą świadczyć: znaczna różnica (wynosząca powyżej 30 sekund) między czasem rzeczywistym, a szacunkowym wykonywania badania, drżenie powiek lub całego ciała, chwianie głowy, kołysanie ciała na boki lub w przód i tył,

³⁹ red. nauk. M. Jędrzejko, *Narkotyki i dopalacze...*, op. cit., s. 169.

⁴⁰ P. Jabłoński, M. Jędrzejko, *Narkotyki i paranarkotyki. Charakterystyka i rozpoznawanie zachowań*, Gdańsk 2011, s. 105 i n.

wykonywanie kroków zwłaszcza w celu zachowania pozycji pionowej⁴¹. Innym sposobem przeprowadzenia próby Romberga jest nakazanie badanemu przyjęcia postawy pionowej ze złączonymi stopami, wyciągniętymi przed siebie rękoma oraz zamkniętymi oczami. Obserwacja badanego we wskazanej pozycji powinna trwać 30 sekund, a zauważona w tym czasie szybkość i intensywność zaburzeń równowagi będzie świadczyła o stopniu stanu ponarkotykowego⁴².

Próba palec – nos.

Wykorzystując wiedzę o zaburzającym wpływie większości substancji psychoaktywnych na koordynację człowieka, można sprawdzić prawdopodobieństwo stanu ponarkotykowego wykorzystując próbę palec-nos. W celu przeprowadzenia testu osoba badana powinna kolejno: stanąć prosto ze złączonymi stopami i rękoma wzdłuż tułowia (badanie może być przeprowadzone również na siedząco), zacisnąć obie dłonie w pięści wyciągając przy tym palce wskazujące obu rąk, oprzeć lekko głowę z zamkniętymi oczami na karku (oczy pozostawić zamknięte do momentu zakończenia badania), na komendę „lewa” lub „prawa” przesunąć palec wskazujący odpowiedniej dłoni do czubka nosa dotykając go, po każdorazowym dotknięciu nosa z powrotem ułożyć rękę wzdłuż tułowia. Komenda wskazująca palcem, której ręki należy dotknąć czubka nosa powinna być wydana około 9 razy w trakcie jednego badania. Przy prawidłowo wykonanym badaniu 3 lub więcej błędnych prób świadczą o pozostawaniu pod wpływem substancji zaburzającej koordynację ruchową. Do charakterystycznych nieprawidłowości występujących podczas testu, na skutek wpływu substancji psychoaktywnej, zalicza się: problemy z trafieniem palcem w czubek nosa, używanie niewłaściwej ręki lub niewłaściwego palca⁴³.

Test dziewięciu kroków.

Celem testu dziewięciu kroków jest sprawdzenie zdolności utrzymania równowagi, której brak może być sygnałem oznaczającym stan po spożyciu substancji psychoaktywnych. Osoba poddawana badaniu powinna zostać ustawiona na linii (np. na pasie ruchu, poboczu, chodniku) ze stopami ustawionymi jedna bezpośrednio przed drugą oraz rękoma ułożonymi po bokach wzdłuż tułowia i trwać w tej pozycji (która jeszcze przed rozpoczęciem testu może powodować chwieianie się lub niemożność utrzymania pozycji dowodząc zaburzeń funkcjonowania ośrodkowego układu nerwowego oraz błędniaka) do czasu otrzymania instrukcji oraz polecenia rozpoczęcia testu. W trakcie testu badany powinien wykonać wzdłuż linii 9 kroków stawiając jedną stopę bezpośrednio przed drugą, licząc przy tym kroki na głos. Po przejściu 9 kroków badany powinien wykonać obrót o 180 stopni na stopie, którą wykonał ostatni krok (w trakcie obrotu dopuszczalne są małe pomocnicze kroczyki drugą stopą). Stałe elementy testu stanowią: głośne liczenie kroków, ciągłe kierowanie spojrzenia na stopy i utrzymywanie rąk wzdłuż tułowia, o czym w razie potrzeby należy badanemu przypominać. O stanie ponarkotykowym mogą dowodzić następujące objawy:

- problemy z zachowaniem równowagi występujące jeszcze w momencie wysłuchiwania instrukcji;
- przedwczesne spełnianie poleceń;
- zatrzymanie się w trakcie testu;
- chwiejny, niestabilny krok;
- trudności w ustawianiu stóp bezpośrednio jedna przed drugą;

⁴¹ red. nauk. M. Jędrzejko, *Bezprzyrządowe metody rozpoznawania zachowań narkotykowych. Podstawy pierwszej pomocy przedmedycznej w przypadku zażycia narkotyku*, Warszawa 2009, s. 36 i n.

⁴² red. nauk. M. Jędrzejko, *Narkotyki i dopalacze*, op. cit., s. 172.

⁴³ red. nauk. M. Jędrzejko, *Człowiek wobec uzależnień*, op. cit., s. 166.

- opuszczenie wyznaczonej linii prostej;
- używanie rąk dla podtrzymania równowagi;
- problemy z wykonaniem obrotu lub jego nieprawidłowe wykonanie;
- zmniejszona lub zawyżona liczba wykonanych kroków⁴⁴.

Zakończenie.

Zdumiewającym jest fakt, iż mimo stosunkowo szerokiej wiedzy społecznej na temat szkodliwości narkotyków, wiele osób decyduje się na kontakt z nimi, mimo nieuchronności związanego z tym niebezpieczeństwa i licznych szkód. Rozpoznawania problemów narkotykowych nie ułatwia wciąż obecny w społeczeństwie stereotyp narkomana, jako osoby zaniedbanej, obdarłej, wychudzonej, z wyraźnymi śladami nakłóć, której degradację fizyczną oraz psychiczną widać gołym okiem. Do tak zarysowanej sylwetki nie pasuje postać ucznia, studenta, biznesmana, kierowcy, żołnierza⁴⁵ czy przedstawiciela innej, nie marginesowej grupy społecznej. Współczesny obraz narkomanii, znacznie różny od stereotypowego sprawia, że cena prawdopodobieństwa zażywania narkotyków oparta o społeczno-finansowy status osoby podejrzewanej może okazać się wysoce myląca⁴⁶. Choć zażywanie narkotyków mieści się w wolności do samostanowienia człowieka o sobie, ważnym jest by nie zostać obojętnym na autodestruktywne zachowania otaczających ludzi, którzy mogą być nieświadomi lub niezdolni do poproszenia o pomoc w walce z problemem narkotykowym. Właściwe i wczesne rozpoznanie przez bliskich uzależnienia osoby od narkotyków może być pomocne w uświadomieniu jej problemu i podjęciu przez nią terapii zmierzającej do zerwania z uzależnieniem lub choćby do znacznego ograniczenia, zmierzającego do nieszkodliwego spożycia substancji odurzających.

Bibliografia:

1. W. Bożejewicz, P. Jabłoński, H. Jędrzejko, M. Jędrzejko, J. Korczak, J. Klimczak, A. Kowalewska, A. Neroj, *Człowiek wobec uzależnień (narkotyki i dopalacze)*, Poznań 2010;
2. W. Bożejewicz, H. Jędrzejko, M. Jędrzejko, A. Kopraniuk, J. Korczak, R. Roszyk, *Bezprzypadkowe metody rozpoznawania zachowań narkotykowych. Podstawy pierwszej pomocy przedmedycznej w przypadku zażycia narkotyku*, Warszawa 2009;
3. Cz. Cekiera, M. Jędrzejko, J. Koziulewski, P. Rosik, T. Safijański, Tadeusz Zagajewski, Tomasz Zagajewski, *Narkotyki i dopalacze. Zjawisko-zagrozenia-rozpoznawanie zachowań- profilaktyka-pierwsza pomoc*, Warszawa-Łódź 2016;
4. P. Jabłoński, M. Jędrzejko, *Narkotyki i paranarkotyki. Charakterystyka i rozpoznawanie zachowań*, Gdańsk 2011;
5. P. Jabłoński, M. Jędrzejko, *Narkotyki i paranarkotyki (perspektywa polska)*, Warszawa 201;
6. M. Jędrzejko, M. Safijański, M. Walancik, E. Wawrzała, *Narkotyki i środki zastępcze-zjawisko, zagrożenia, profilaktyka. Rozpoznawanie zachowań narkotykowych i dopalaczowych*, Warszawa 2013;
7. Z. Juczyński, *Podręcznik dla nauczycieli, wychowawców i rodziców*, Warszawa 2008;
8. [dokument elektroniczny], tryb dostępu: <https://www.narkomania.org.pl/czytelnia/rozpoznawanie-osob-przyjmujacych-substancje-psychoaktywne/>.

⁴⁴ Ibidem, s. 140 i n.

⁴⁵ [dokument elektroniczny], tryb dostępu: <https://www.narkomania.org.pl/czytelnia/rozpoznawanie-osob-przyjmujacych-substancje-psychoaktywne/>, [data wejścia: 09.04.2019r.].

⁴⁶ red. nauk. M. Jędrzejko, *Narkotyki i środki zastępcze*, op. cit., s. 155.

Spis treści

Słowo od redaktora naczelnego	2
Praktyczne problemy związane ze stosowaniem instytucji umorzenia postępowania na podstawie art. 62a Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii	3
Wstęp	3
Problem prawidłowej kwalifikacji prawnej czynów określonych w art. 62a u.p.n.....	4
Umorzenie postępowania na podstawie art. 62a u.p.n. w orzecznictwie	10
Ocena stosowania instytucji art. 62a Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	13
Zakończenie	17
Bibliografia	18
Nieinstrumentalne metody weryfikacji stanu odurzenia.....	19
Wstęp	19
Badanie oczu	21
Test Taschena.....	21
Test Romberga	22
Próba palec – nos	23
Test dziewięciu kroków	23
Zakończenie	24
Bibliografia	24
Spis treści	25

Nasi sponsorzy i partnerzy, dzięki którym mógł powstać kolejny numer Index Scientia Cannabis



CANNAHUB

